ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έβδομο τμήμα)

της 13ης Μαρτίου 2008 *

Στην υπόθεση C-78/07,

με αντικείμενο αίτηση για την έκδοση προδικαστικής απόφασης δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Consiglio di Giustizia amministrativa per la Regione siciliana (Ιταλία) με απόφαση της 18ης Μαΐου 2006, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 13 Φεβρουαρίου 2007, στο πλαίσιο της δίκης

Ispettorato Provinciale dell'Agricoltura di Enna,

Assessorato all'agricoltura e foreste della Regione Sicilia,

Regione Sicilia

κατά

Domenico Valvo,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έβδομο τμήμα),

συγκείμενο από τους U. Lõhmus, πρόεδρο τμήματος, P. Lindh (εισηγήτρια) και A. Arabadjiev, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Y. Bot
γραμματέας: R. Grass

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον I. M. Braguglia, επικουρούμενο από τον G. Aiello, avvocato dello Stato,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τη C. Cattabriga,

κατόπιν της απόφασης που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία των άρθρων 17 και 18 του κανονισμού (ΕΚ) 950/97 του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 1997, για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των γεωργικών διαρθρώσεων (ΕΕ L 142, σ. 1).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ, αφενός, του D. Valvo και αφετέρου, των Ispettorato Provinciale dell'Agricoltura di Enna (Επιθεώρηση Εργασίας της επαρχίας της Enna), Assessorato all'agricoltura e foreste della Regione Sicilia (Περιφερειακό Υπουργείο Γεωργίας και Δασών της Περιφέρειας της Σικελίας) καθώς και Regione Sicilia (Περιφέρεια της Σικελίας) σχετικά με την απόρριψη, εκ μέρους της εν λόγω επιθεώρησης εργασίας, των αιτήσεων χορήγησης εξισωτικής αποζημίωσης για τα έτη 1996 έως 1998.

Το νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική νομοθεσία

3 Κατά τη διάρκεια των ετών 1996 έως 1998, η καταβολή εξισωτικής αποζημίωσης στις μειονεκτικές γεωργικές περιοχές διεπόταν, αρχικά, από τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2328/91 του Συμβουλίου, της 15ης Ιουλίου 1991, για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των γεωργικών διαρθρώσεων (ΕΕ L 218, σ. 1), όπως είχε τροποποιηθεί με

τον κανονισμό (ΕΚ) 3669/93 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1993 (ΕΕ L 338, σ. 26, στο εξής: κανονισμός 2328/91), και, στη συνέχεια, από τον κανονισμό 950/97, η οποίος κατάργησε και αντικατέστησε τον κανονισμό 2328/91.

4 Τα άρθρα 17 έως 19 του κανονισμού 950/97, που περιλαμβάνονται στον τίτλο IX, που επιγράφεται «Ενισχύσεις υπέρ των μειονεκτικών γεωργικών περιοχών», και τον υπότιτλο Ι «Εξισωτική αποζημίωση», επαναλαμβάνουν κατ' ουσίαν τις διατάξεις των άρθρων 17 και 18 του κανονισμού 2328/91. Τα εν λόγω άρθρα προβλέπουν τα ακόλουθα:

«*Άρθρο 17*

1. Για να εξασφαλιστεί η συνέχιση της γεωργικής δραστηριότητας και, με αυτόν τον τρόπο, η διατήρηση ενός ελάχιστου ορίου πυκνότητας πληθυσμού ή η συντήρηση του φυσικού χώρου σε ορισμένες μειονεκτικές περιοχές, ο κατάλογος των οποίων καταρτίζεται σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 21, τα κράτη μέλη μπορούν να θεσπίσουν ένα καθεστώς ενισχύσεων για να ευνοούν τις γεωργικές δραστηριότητες και να βελτιώνουν το εισόδημα των γεωργών στις περιοχές αυτές.

Κατά την εφαρμογή των μέτρων που προβλέπονται από το καθεστώς αυτό, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η κατάσταση και οι στόχοι αναπτύξεως που προσιδιάζουν σε κάθε περιφέρεια.

2. Στις περιοχές που αναφέρονται στην παράγραφο 1, τα κράτη μέλη μπορούν να χορηγούν για γεωργικές δραστηριότητες ετήσια εξισωτική αποζημίωση, η οποία καθορίζεται συναρτήσει των μονίμων φυσικών μειονεκτημάτων.

Άρθρο 18

1. Τα κράτη μέλη μπορούν να χορηγούν εξισωτική αποζημίωση, στους κατόχους γεωργικών εκμεταλλεύσεων που εκμεταλλεύονται τουλάχιστον τρία εκτάρια χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης (SAU) και αναλαμβάνουν τη δέσμευση να συνεχίσουν να ασκούν γεωργική δραστηριότητα σύμφωνη με τους στόχους του άρθρου 17 για πέντε τουλάχιστον έτη από την πρώτη πληρωμή της εξισωτικής αποζημίωσης. Ο κάτοχος εκμετάλλευσης μπορεί να αποδεσμευθεί από την υποχρέωση αυτή όταν παύσει τη γεωργική δραστηριότητα και εάν εξασφαλίζεται η περαιτέρω εκμετάλλευση των εν λόγω εκτάσεων· αποδεσμεύεται από την υποχρέωση αυτή σε περίπτωση ανωτέρας βίας, και ιδίως σε περίπτωση απαλλοτρίωσης ή κτήσης της κυριότητας για λόγους κοινής ωφελείας· αποδεσμεύεται επίσης όταν συνταξιοδοτείται βάσει καθεστώτος συνταξιοδότησης ή πρόωρης συνταξιοδότησης.

Ωστόσο, στην περιοχή του Mezzogiorno, στην Ιταλία, συμπεριλαμβανομένων των νήσων, στις περιφέρειες των υπερπόντιων διαμερισμάτων της Γαλλίας και στις ελληνικές, ισπανικές και πορτογαλικές περιφέρειες, η ελάχιστη χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση ανά εκμετάλλευση (SAU) καθορίζεται σε 2 εκτάρια.

2. Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν συμπληρωματικούς ή περιοριστικούς όρους για τη χορήγηση της εξισωτικής αποζημίωσης, συμπεριλαμβανομένων των μεθόδων που συμβιβάζονται με τις απαιτήσεις για την προστασία του περιβάλλοντος και τη διατήρηση του φυσικού χώρου.

Άρθρο 19

[…]

3. Οι δαπάνες για την εξισωτική αποζημίωση δεν παρέχουν δικαίωμα σε συγχρηματοδότηση από το [Ευρωπαϊκό Γεωργικό] Ταμείο [Προσανατολισμού και Εγγυήσεων] όταν ο κάτοχος εκμετάλλευσης συνταξιοδοτείται βάσει καθεστώτος συνταξιοδότησης ή πρόωρης συνταξιοδότησης.

Η χορήγηση εξισωτικής αποζημίωσης, η οποία υπερβαίνει τα όρια ή παρεκκλίνει από τους όρους που προβλέπονται στον παρόντα τίτλο απαγορεύεται.

[…]»

Η εθνική νομοθεσία

5 Οι κοινοτικές διατάξεις περί εξισωτικών αποζημιώσεων μεταφέρθηκαν στο δίκαιο που εφαρμόζεται στην Περιφέρεια της Σικελίας με το πολυταμειακό λειτουργικό πρόγραμμα (ΠΛΠ 2) (*Επίσημη Εφημερίδα της Περιφέρειας της Σικελίας* της 13ης Ιανουαρίου 1996, στο εξής: λειτουργικό πρόγραμμα).

6 Οι δικαιούχοι των εν λόγω αποζημιώσεων καθορίζονται στο λειτουργικό πρόγραμμα ως οι κάτοχοι γεωργικής εκμετάλλευσης που εκμεταλλεύονται τουλάχιστον δύο εκτάρια χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης και αναλαμβάνουν τη δέσμευση να συνεχίσουν να ασκούν γεωργική δραστηριότητα επί πέντε τουλάχιστον έτη από την υποβολή της πρώτης αίτησης και τη χορήγηση της ενίσχυσης και οι οποίοι δεν εισπράττουν σύνταξη γήρατος βάσει καθεστώτος συνταξιοδότησης ή πρόωρης συνταξιοδότησης.

7 Σύμφωνα με το λειτουργικό πρόγραμμα, μπορούν να αποδεσμευθούν από την κατά την προηγούμενη σκέψη πενταετή υποχρέωση οι κάτοχοι γεωργικής εκμετάλλευσης οι οποίοι:

— παύουν τη γεωργική δραστηριότητα, υπό την προϋπόθεση ότι εξασφαλίζεται η συνέχιση της γεωργικής δραστηριότητας στις εκτάσεις τους·

— παύουν τη γεωργική δραστηριότητα λόγω ανωτέρας βίας και, ιδίως, λόγω απαλλοτρίωσης ή κτήσης της κυριότητας για λόγους κοινής ωφελείας·

— τους χορηγείται, κατά τη διάρκεια της δέσμευσής τους, σύνταξη βάσει καθεστώτος συνταξιοδότησης ή πρόωρης συνταξιοδότησης.

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

8 Ο D. Valvo, πρώην τραπεζικός υπάλληλος, παραιτήθηκε από την υπηρεσία του σε ηλικία 44 ετών για να αφιερωθεί στην εκμετάλλευση γεωργικής επιχείρησης. Από την παραίτησή του, λαμβάνει κοινωνική παροχή λόγω συμπλήρωσης συντάξιμου χρόνου από το ταμείο συντάξεων του πρώην εργοδότη του, το οποίο στηρίζεται στις εισφορές των υπαλλήλων.

9 Ο D. Valvo ζήτησε εξισωτική αποζημίωση για τα έτη 1994 έως 1998. Του χορηγήθηκε αποζημίωση για τα έτη 1994 και 1995, αλλά η αίτηση χορήγησης αυτής της ενίσχυσης απορρίφθηκε για τα τρία επόμενα έτη. Συγκεκριμένα, με απόφαση της 4ης Ιουνίου 1999, η Ispettorato Provinciale dell'Agricoltura di Enna απέρριψε την αίτηση χορήγησης εξισωτικής αποζημίωσης για τα τρία έτη 1996 έως 1998, υποστηρίζοντας ότι ο D. Valvo εισέπραττε παροχή πρόωρης συνταξιοδότησης.

10 Ο D. Valvo άσκησε προσφυγή ακύρωσης κατά της απόφασης αυτής ενώπιον του Tribunale amministrativo regionale per la Sicilia, το οποίο δέχθηκε την προσφυγή. Το δικαστήριο αυτό έκρινε ότι η σύνταξη λόγω συμπλήρωσης συντάξιμου χρόνου που καταβάλλεται στον D. Valvo δεν μπορεί να εξομοιωθεί προς σύνταξη βάσει καθεστώτος συνταξιοδότησης ή πρόωρης συνταξιοδότησης και ότι ο τελευταίος πληροί όλες τις προϋποθέσεις χορήγησης της εξισωτικής αποζημίωσης. Η Ispettorato Provinciale dell'Agricoltura di Enna, το Assessorato all'agricoltura e foreste della Regione Sicilia και η Regione Sicilia άσκησαν έφεση κατά της πρωτόδικης απόφασης ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

11 Αμφιβάλλοντας ως προς την προσήκουσα ερμηνεία των άρθρων 17 και 18 του κανονισμού 950/97, το Consiglio di Giustizia Amministrativa per la Regione siciliana αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Αποκλείεται η καταβολή εξισωτικής αποζημίωσης στον κάτοχο γεωργικής εκμετάλλευσης ο οποίος λαμβάνει και σύνταξη, ειδικότερα δε σύνταξη λόγω συμπλήρωσης συντάξιμου χρόνου;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

Προκαταρκτική παρατήρηση

12 Τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης διέπονται, κατά ένα μέρος της επίμαχης περιόδου, από τον κανονισμό 950/97 και, κατά ένα άλλο μέρος, από τον κανονισμό 2328/91. Ωστόσο, δεδομένου ότι οι κρίσιμες διατάξεις των δύο αυτών κανονισμών είναι κατ' ουσίαν ταυτόσημες και στο μέτρο που το αιτούν δικαστήριο, η Ιταλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αναφέρονται μόνο στον κανονισμό 950/97, αρκεί να δοθεί απάντηση στο υποβληθέν ερώτημα αποκλειστικά βάσει των διατάξεων του τελευταίου αυτού κανονισμού.

Παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο

13 Η Ιταλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή θεωρούν αμφότερες ότι ο κανονισμός 950/97 παρέχει στα κράτη μέλη την ευχέρεια να καταβάλουν εξισωτική αποζημίωση σε γεωργό ο οποίος εισπράττει, από άλλη πηγή, σύνταξη γήρατος ή άλλη κοινωνική παροχή.

14 Ωστόσο, η Ιταλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι, στην περίπτωση που το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος έχει επιλέξει να μη χορηγεί εξισωτική αποζημίωσε οσάκις ο κάτοχος γεωργικής εκμετάλλευσης εισπράττει σύνταξη γήρατος βάσει καθεστώτος συνταξιοδότησης ή πρόωρης συνταξιοδότησης, η καταβολή της αποζημίωσης αυτής αποκλείεται όταν ο κάτοχος γεωργικής εκμετάλλευσης λαμβάνει σύνταξη, ειδικότερα δε σύνταξη λόγω συμπλήρωσης συντάξιμου χρόνου. Η Επιτροπή θεωρεί ότι ο εν λόγω κανονισμός δεν εμποδίζει ένα κράτος μέλος να χορηγήσει εξισωτική αποζημίωση σε κάτοχο γεωργικής εκμετάλλευσης ο οποίος, καίτοι συνεχίζει τη δραστηριότητά του, εισπράττει συγχρόνως και σύνταξη, συμπεριλαμβανομένης της σύνταξης λόγω συμπλήρωσης συντάξιμου χρόνου.

Απάντηση του Δικαστηρίου

15 Δυνάμει του άρθρου 17 του κανονισμού 950/97, τα κράτη μέλη μπορούν να θεσπίσουν ένα καθεστώς ενισχύσεων, υπό μορφή εξισωτικής αποζημίωσης, για να ευνοήσουν τις γεωργικές δραστηριότητες και να βελτιώσουν το εισόδημα των γεωργών σε ορισμένες μειονεκτικές περιοχές.

16 Το άρθρο 18, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού προβλέπει ότι τα κράτη μέλη μπορούν να χορηγούν την εξισωτική αυτή αποζημίωση στους κατόχους γεωργικών εκμεταλλεύσεων, εφόσον αυτοί πληρούν δύο προϋποθέσεις, ήτοι εφόσον, αφενός, εκμεταλλεύονται ένα ελάχιστο εμβαδόν χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης, που αντιστοιχεί σε δύο εκτάρια στο Mezzogiorno της Ιταλίας, συμπεριλαμβανομένων των νήσων, και, αφετέρου, αναλαμβάνουν τη δέσμευση να συνεχίσουν επί τουλάχιστον πέντε έτη να ασκούν γεωργική δραστηριότητα σύμφωνη με τους στόχους του άρθρου 17 του ίδιου κανονισμού.

17 Από τους ίδιους τους όρους των εν λόγω άρθρων 17 και 18, ειδικότερα δε από τη επανειλημμένη χρήση του ρήματος «μπορώ», προκύπτει ότι τα κράτη μέλη διαθέτουν την ευχέρεια να χορηγούν εξισωτική αποζημίωση στους κατόχους γεωργικής εκμετάλλευσης που πληρούν τις προϋποθέσεις των άρθρων αυτών. Εξάλλου, το άρθρο 18, παράγραφος 2, του κανονισμού 950/97 επιτρέπει ρητώς στα κράτη μέλη να προβλέπουν πρόσθετες ή περιοριστικές προϋποθέσεις για τη χορήγηση αυτής της αποζημίωσης. Συνεπώς, ο κοινοτικός νομοθέτης τούς παρέσχε διακριτική ευχέρεια στον τομέα αυτόν (βλ. απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 1998, C-9/97 και C-118/97, Jokela και Pitkäranta, Συλλογή 1998, σ. I-6267, σκέψεις 36 και 37).

18 Εξάλλου, τα άρθρα 18, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, και 19, παράγραφος 3, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 950/97 περιέχουν ειδικές διατάξεις σχετικές με την εκ μέρους του κατόχου γεωργικής εκμετάλλευσης είσπραξη σύνταξης βάσει καθεστώτος συνταξιοδότησης ή πρόωρης συνταξιοδότησης. Όταν εισπράττει τέτοια σύνταξη, ο κάτοχος γεωργικής εκμετάλλευσης αποδεσμεύεται από την υποχρέωση συνέχισης της γεωργικής δραστηριότητας επί πενταετία. Επιπλέον, δεν είναι τότε δυνατή η κοινοτική συγχρηματοδότηση της εξισωτικής αποζημίωσης.

19 Οι εν λόγω διατάξεις δεν αφορούν την ευχέρεια των κρατών μελών να χορηγούν εξισωτική αποζημίωση όταν ο κάτοχος γεωργικής εκμετάλλευσης εισπράττει σύνταξη βάσει καθεστώτος συνταξιοδότησης ή πρόωρης συνταξιοδότησης, αλλά μόνο τις συνέπειες αυτής της είσπραξης τόσο για τον κάτοχο γεωργικής εκμετάλλευσης όσο και για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

20 Επομένως, τα κράτη μέλη έχουν την ευχέρεια να χορηγούν ή να μη χορηγούν εξισωτική αποζημίωση στην περίπτωση κατά την οποία ο κάτοχος γεωργικής εκμετάλλευσης εισπράττει σύνταξη γήρατος βάσει καθεστώτος συνταξιοδότησης ή πρόωρης συνταξιοδότησης. Αυτό ισχύει και όταν ο εν λόγω κάτοχος γεωργικής εκμετάλλευσης εισπράττει άλλες κοινωνικές παροχές, όπως η σύνταξη λόγω συμπλήρωσης συντάξιμου χρόνου, οι οποίες δεν αποτελούν αντικείμενο ειδικού καθεστώτος στον κανονισμό 950/97 και υπόκεινται, ως εκ τούτου, στο καθεστώς των άρθρων 17 και 18 του κανονισμού αυτού. Κατά συνέπεια, στην περίπτωση κατά την οποία ο κάτοχος γεωργικής εκμετάλλευσης εισπράττει παροχές άλλου είδους, όπως η σύνταξη λόγω συμπλήρωσης συντάξιμου χρόνου, τα κράτη μέλη διατηρούν την ευχέρεια να του χορηγήσουν ή να μη του χορηγήσουν εξισωτική αποζημίωση.

21 Από την εθνική νομοθεσία, όπως αυτή παρουσιάστηκε στο Δικαστήριο, προκύπτει ότι δεν χορηγείται εξισωτική αποζημίωση αν ο κάτοχος γεωργικής εκμετάλλευσης εισπράττει σύνταξη γήρατος βάσει καθεστώτος συνταξιοδότησης ή πρόωρης συνταξιοδότησης. Αντιθέτως, ο αποκλεισμός αυτός δεν φαίνεται να εκτείνεται και στην περίπτωση κατά την οποία ο κάτοχος γεωργικής εκμετάλλευσης εισπράττει σύνταξη λόγω συμπλήρωσης συντάξιμου χρόνου, όπως η επίδικη στη διαφορά της κύριας δίκης.

22 Πάντως, δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο να αποφανθεί επί του περιεχομένου εθνικών διατάξεων, καθόσον η αποστολή αυτή ανήκει στο αιτούν δικαστήριο. Το τελευταίο θα πρέπει, συνεπώς, να εξακριβώσει αν ο εθνικός νομοθέτης, ο οποίος έκανε χρήση της ευχέρειάς του να χορηγήσει εξισωτική αποζημίωση στους κατόχους γεωργικών εκμεταλλεύσεων που πληρούν τις υπομνησθείσες στη σκέψη 16 της παρούσας απόφασης προϋποθέσεις και της δυνατότητας να ορίσει πρόσθετες προϋποθέσεις για την καταβολή αυτής της αποζημίωσης, απέκλεισε τη χορήγηση αποζημίωσης όχι μόνο σε περίπτωση είσπραξης σύνταξης γήρατος βάσει καθεστώτος συνταξιοδότησης ή πρόωρης συνταξιοδότησης, αλλά και σε περίπτωση είσπραξης σύνταξης λόγω συμπλήρωσης συντάξιμου χρόνου.

23 Βάσει των ανωτέρω παρατηρήσεων, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 17 και 18 του κανονισμού 950/97 παρέχουν στα κράτη μέλη της ευχέρεια να χορηγήσουν εξισωτική αποζημίωση στον κάτοχο γεωργικής εκμετάλλευσης που πληροί τις προϋποθέσεις των δύο αυτών άρθρων. Πάντως, τα άρθρα αυτά δεν απαγορεύουν σε κράτος μέλος να αρνηθεί την καταβολή τέτοιας αποζημίωσης σε περίπτωση που ο εν λόγω κάτοχος γεωργικής εκμετάλλευσης εισπράττει σύνταξη, ειδικότερα δε σύνταξη λόγω συμπλήρωσης συντάξιμου χρόνου.

Επί των δικαστικών εξόδων

24 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (έβδομο τμήμα) αποφαίνεται:

Τα άρθρα 17 και 18 του κανονισμού (ΕΚ) 950/97 του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 1997, για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των γεωργικών διαρθρώσεων, παρέχουν στα κράτη μέλη της ευχέρεια να χορηγήσουν εξισωτική αποζημίωση στον κάτοχο γεωργικής εκμετάλλευσης που πληροί τις προϋποθέσεις των δύο αυτών άρθρων. Πάντως, τα άρθρα αυτά δεν απαγορεύουν σε κράτος μέλος να αρνηθεί την καταβολή τέτοιας αποζημίωσης σε περίπτωση που ο εν λόγω κάτοχος γεωργικής εκμετάλλευσης εισπράττει σύνταξη, ειδικότερα δε σύνταξη λόγω συμπλήρωσης συντάξιμου χρόνου.

(υπογραφές)